

CATALUNYA DINS LA CORONA D'ARAGÓ

L'hegemonia del comtat de Barcelona durant el segle XI

El comte Ramon Berenguer I va imposar la seva autoritat sobre els altres comtats catalans i va sotmetre la noblesa feudal a la seva autoritat.

Entre 1041 i 1059 Ramon Berenguer I va derrotar els nobles rebels dels seus comtats. Després els va oferir un pacte: els nobles es van convertir en vassalls seus i, a canvi, ell va acceptar la submissió dels pagesos a l'autoritat dels senyors feudals. Catalunya es va convertir en un país plenament feudal. Els únics comtats que no foren vassalls del comte de Barcelona van ser el Pallars i el Rosselló.

L'any 1031 el califat de Còrdova es va dividir en petits regnes de taifes. Com que aquests regnes eren febles, els comtes de Barcelona i d'Urgell els exigiren el pagament d'un tribut anual en or, anomenat paria, a canvi de no ser atacats. L'or obtingut de les paries reforçà l'autoritat dels comtes de Barcelona, que van poder contractar soldats per poder controlar la noblesa feudal. La violència dels senyors feudals es va limitar de dues maneres:

- Mitjançant el dret de la sagrera, que va prohibir qualsevol violència en l'espai situat al voltant de les esglésies, que es convertiren en refugi dels pagesos.**
- Amb les assemblees de pau i treva que va establir l'abat Oliba. En aquestes assemblees s'acordava la prohibició de cometre actes violents determinats dies de la setmana.**

1. Què va fer Ramon Berenguer I entre 1041 i 1059 ?

2. Què eren les taifes?

3. Què era la paria ?

4. Què van fer els comtes de Barcelona amb l'or obtingut de les paries?

5. Què era el dret de sagrera ?

6.- Què s'acordava en les assemblees de pau i treva?

L'expansió del comtat de Barcelona

Entre el segle XII i el segle XIV el comtat de Barcelona va ampliar-se territorialment seguint quatre direccions:

- Cap al sud, conquerí territoris d'Al-Andalus.
- Cap a l'oest, es va unir amb el regne d'Aragó.
- Cap al nord, es vinculà a territoris occitans.
- Cap a l'est, inicià la gran expansió per la Mediterrània.

La conquesta de la Catalunya Nova va suposar el trencament de la frontera que s'havia marcat al segle X. Va ser ràpida; es va fer entre el 1118 i el 1153. Es van ocupar Tarragona, Tortosa, Lleida i la serra de Prades. La nova frontera es fixà als ports de Beseit i el riu de la Sénia. L'expansió va fer que el comtat de Barcelona i el d'Urgell augmentessin molt el seu territori.

Tots els grups socials van sortir beneficiats de l'expansió. Els nobles van ser recompensats amb grans extensions de terres. Es van fundar nous monestirs, com ara el de Poblet i el de Santes Creus, que també van rebre moltes terres.

Per repoblar el territori conquerit, els comtes van concedir cartes de poblament a moltes viles i ciutats. Així van néixer les viles noves o viles franques, que van ser repoblades per pagesos de la Catalunya Vella que fugien dels seus senyors feudals.

La presència musulmana es va mantenir després de la conquesta de la Catalunya Nova. Va ser particularment intensa a les zones del baix Segre i al voltant de l'Ebre, en poblacions com Tortosa, Móra d'Ebre, Flix, etc.

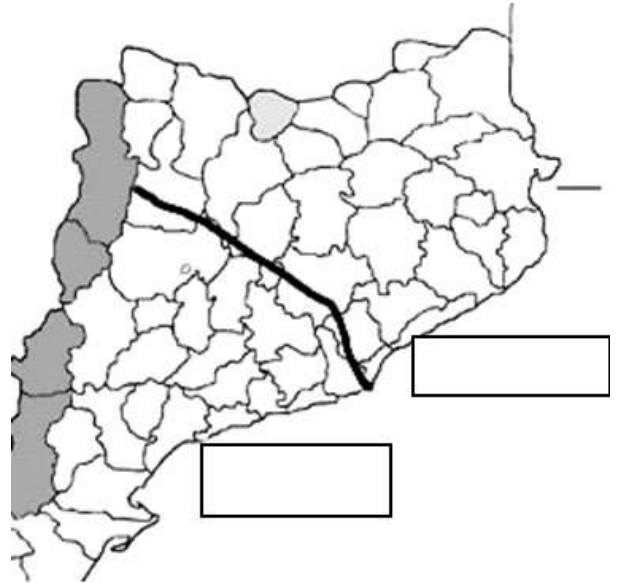
1. Què va significar la conquesta de la Catalunya Nova per als comtes catalans ?

2. Qui va sortir beneficiat de la conquesta de la Catalunya Nova ?

3. Què eren les cartes de poblament ?

4. Què va passar amb la població musulmana ?

5.- Pinta de color verd clar la Catalunya Vella i de color groc la Catalunya Nova. Situa aquests noms en el mapa i situa-hi també la ciutat de Roses.

La unió amb Aragó i l'expansió a Occitània

L'any 1134 morí sense descendència el rei d'Aragó Alfons I el Bataller. El seu successor va ser el seu germà, Ramir II, que va deixar el sacerdoci, es va casar i va tenir una filla: Peronella. El 1137 es va pactar el matrimoni de Peronella, hereva d'Aragó, amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer IV.

Amb aquest matrimoni va néixer la Corona catalanoaragonesa o Corona d'Aragó. Tant el regne d'Aragó com el comtat de Barcelona van mantenir les seves pròpies lleis i institucions, si bé compartien el monarca: el comte de Barcelona i el rei d'Aragó eren la mateixa persona.

1. Com va néixer la Corona d'Aragó ?

L'expansió de la Corona d'Aragó

Jaume I, va començar l'expansió de la Corona d'Aragó cap als regnes musulmans del sud de Catalunya i Aragó i els territoris situats a la Mediterrània.

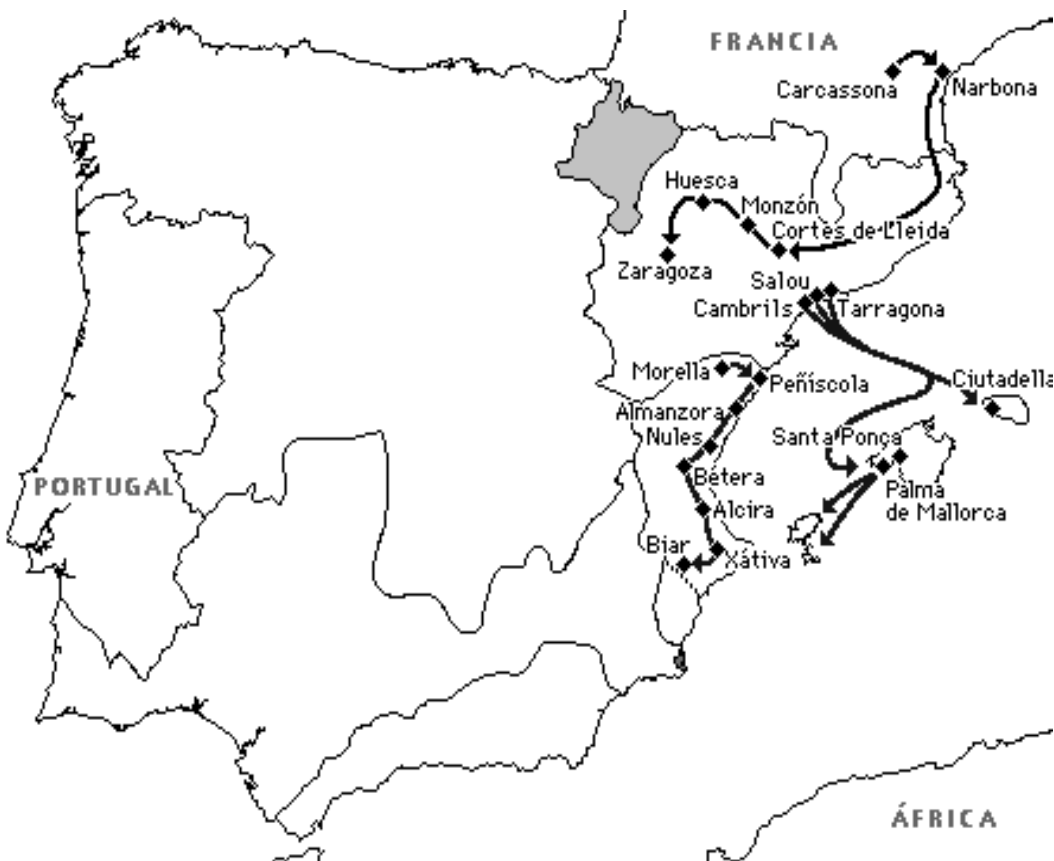
Els mercaders de Barcelona, la noblesa i l'Església catalanes van pagar la conquesta de Mallorca, que es va fer l'any 1229. Eivissa i Formentera van ser ocupades l'any 1235 i Menorca, el 1287. Els musulmans mallorquins van ser expulsats de l'illa, i les seves propietats van ser repartides entre el rei, la noblesa i l'Església catalanes. L'illa va ser repoblada amb catalans procedents de zones costaneres de la Catalunya Vella. Amb la conquesta de les illes Balears, la Corona d'Aragó va poder iniciar l'expansió Mediterrània enllà.

La conquesta de València va ser una iniciativa de la noblesa aragonesa, que volia ampliar els seus dominis feudals, si bé també hi van participar catalans. La conquesta la va iniciar Jaume I l'any 1232 i no va finalitzar fins al 1245. El País Valencià es va incorporar a la Corona d'Aragó com un nou regne i disposà de les seves pròpies lleis i institucions.

Gràcies a pactes o capitulacions dels musulmans amb els conqueridors, aquells es van poder quedar a les seves terres després de la conquesta cristiana. Els musulmans van continuar sent majoritaris al regne de València. Així, l'any 1272 hi vivien uns 200 000 musulmans i només uns 30 000 cristians. La repoblació cristiana del territori va ser lenta i no va començar a ser important fins a finals del segle XIII. El litoral va ser repoblat amb catalans i l'interior, amb aragonesos.

1. Què va fer Jaume I ?

2. Qui va pagar la conquesta de Mallorca?
3. Què va passar amb els musulmans mallorquins ?
4. Qui va repoblar l'illa ?
5. Qui va participar en la conquesta de València?
- 6.- Què va passar amb els musulmans de València ?
7. Quan va ser important la repoblació cristiana a València ?
8. Qui va repoblar València?

- 9.- Pinta el mapa i assenyala amb colors diferents:
- Navarra (lila)
 - Portugal (marró)
 - Corona de Castella (groc)
 - Regnes de taifes (verd fosc)
 - Regne de Granada (verd clar)
 - Corona d'Aragó (vermell)
 - València i Mallorca (taronja)

Ressegueix amb vermell el camí que varen seguir les conquestes de Jaume I

Per tal d'assegurar-se el control del comerç per la Mediterrània, els successors de Jaume I van conquerir les illes de Sicília i Sardenya.

L'illa de Sicília interessava molt als catalans per dues raons:

- Perquè era un gran centre de producció de cereals.**
- Perquè els permetia controlar les rutes que unien la Mediterrània occidental amb l'oriental.**

L'illa de Sardenya resultava atractiva per al comerç dels mercaders catalans. Va ser conquerida l'any 1323, durant el regnat de Jaume II. La invasió catalanoaragonesa va topar amb la resistència dels sards, sobretot dels habitants de la ciutat de l'Alguer, que van ser expulsats de la ciutat, que fou repoblada amb catalans. És per això que a l'Alguer es parla, encara avui, un dialecte del català.

A començament del segle XIV es van conquerir dos territoris situats a l'actual Grècia: els ducats d'Atenes (1311) i de Neopàtria (1319). La conquesta va ser una iniciativa privada dels almogàvers, guerrers que havien participat en campanyes militars pagats pels reis catalans. Alguns cabdills almogàvers, com Roger de Flor, van ser els organitzadors de la Companyia Catalana d'Orient, nom que va rebre l'expedició que va conquerir els dos ducats. Amb la conquesta dels territoris del Mediterrani, Barcelona esdevingué el centre d'un gran imperi comercial.

1. Per què van conquerir Sicília els catalans?

2. Per què es va voler conquerir l'illa de Sardenya ?

3. Per què encara avui es parla català a l'Alguer ?

4. Qui eren els almogàvers ?

5. Quines conquestes van fer ?

6. Què era la Companyia Catalana d'Orient ?

- A Catalunya, l'art **gòtic** va ser introduït per l'orde del Cister (monestirs de *Santa Maria de Poblet* i de *Santes Creus*).
- L'**arquitectura** gòtica catalana presenta uns trets originals que la fan ser única: pilars i torres octagonals, espais interiors amplis, una sola nau o tres naus gairebé de la mateixa alçada.
- Al segle XIII es van construir en aquest estil **edificis religiosos**: les *catedrals de Barcelona, Manresa i Tortosa*. I al segle XIV es construïren edificis com el *monestir de Pedralbes* i l'església de *Santa Maria del Mar* a Barcelona, i la de *Santa Maria de Montblanc*.

El creixement econòmic de Catalunya als segles XIII i XIV va afavorir la construcció d'**edificis civils** relacionats amb el comerç, com llotges i drassanes, palaus, hospitals, etc.

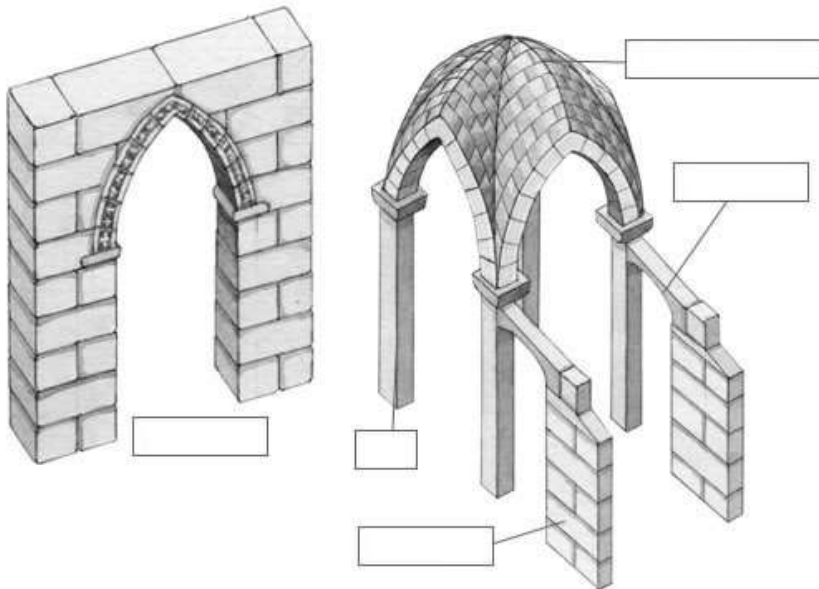
1.- Qui va introduir a Catalunya l'art gòtic?

2.- Quines característiques presenta l'arquitectura gòtica catalana?

-
-
-
-

3.- Quins edificis civils es varen construir ?

4.- Completa el dibuix : **contrafort** – **arcbotant** – **arc apuntat** – **volta de creueria** - **pilar**

Escriu a sota de la foto: romànic o gòtic.

L'escultura gòtica:

Els artistes del gòtic van abandonar el simbolisme i van començar a tendir cap al realisme i la humanització de les imatges.

L'escultura gòtica s'utilitzava bàsicament per decorar les façanes de les esglésies. Així, els escultors gòtics, igual que els romànics, representaven sobretot temes religiosos, especialment els temes de Crist crucificat i la Mare de Déu amb el Nen. Igualment, les escultures van continuar tenint una funció educativa.

No obstant això, l'escultura gòtica va experimentar canvis importants:

- Les escultures exemptes, les que poden ser vistes per tot el seu contorn, van anar adquirint més importància.
- Les figures es representen de manera més realista i natural; els vestits, les actituds i els gestos dels personatges eren cada cop més detallats.
- Va triomfar la línia corba i les figures van anar adquirint una sensació de moviment.
- Hi va haver interès per expressar sentiments d'alegria, tristesa, dolor, etc.
- Van començar a esculpir-se imatges exemptes que representaven reis o personatges importants de l'època.

D'altra banda, van destacar les portalades de les esglésies i catedrals i els ornaments com ara les gàrgoles (que a la vegada servien per evacuar l'aigua de la pluja que queia a la teulada), els cadirats de cor sobre fusta que decoraven les esglésies i també l'escultura funerària.

Finalment, mentre que la majoria de les escultures romàniques són d'autor desconegut, moltes de les escultures o dels retaules gòtics són d'autors coneguts.

1.- Quina va ser la característica principal dels artistes del gòtic?

2.- Què representaven els escultors gòtics?

3.- A més de la funció decorativa, quina altre funció tenien les escultures?

4.- Quins canvis va experimentar l'escultura?

-
-
-
-
-

5.- Per què servien les gàrgoles?

6.- Quina altra diferència podem trobar entre les escultures romàniques i gòtiques?

7.- Identifica l'escultura gòtica i la romànica.

La pintura gòtica:

La pintura mural va perdre la importància que havia tingut durant el romànic a gairebé tot Europa, excepte a Itàlia. Els murs van ser substituïts per finestrals molt amplis decorats per rosasses i vitralls i no va quedar lloc per fer-hi les pintures que havien caracteritzat l'anterior etapa.

D'aquesta manera, al principi del gòtic, els exemples més importants de pintura van ser les miniatures que decoraven els llibres sagrats, les cròniques i els relats, així com els vitralls de les catedrals, que estaven fets per pintors.

Més tard, va començar a adquirir importància la pintura sobre fusta, fet que va originar l'aparició dels retaules pictòrics que ocupaven principalment l'absis central del temple, darrere l'altar.

Els temes més representats van continuar

sent els religiosos (en retaules dedicats a la vida de Jesucrist, la Mare de Déu i els sants).

Les característiques més importants de la pintura gòtica van ser la riquesa de colors, l'ús del daurat, la introducció de paisatges de fons, la recerca de realisme i el creixent moviment de les figures.

1.- Per què la pintura mural va perdre importància?

2.- Quin tipus de pintura va adquirir importància més tard?

3.- A on es col·locaven els retaules ?

4.- Quins temes pintaven?

5.- Quines són les característiques més importants de la pintura gòtica?

-
-
-
-
-

Senyala la pintura romànica (1) i la gòtica (2).

Copia l'apartat "L'arquitectura religiosa" pàg. 92

Després de llegir les característiques de l'arquitectura gòtica catalana, identifica la foto de la catedral de Santa Maria del Mar de Barcelona.

Identificar sis comtats catalans de principis del segle IX.

P	A	E	F	R	D	R	A	T	U
B	A	R	C	E	L	O	N	A	G
A	F	L	D	D	E	G	U	G	B
E	I	F	L	G	I	R	O	N	A
D	R	Y	U	A	G	F	E	H	U
F	E	I	K	U	R	G	E	L	L
H	E	T	S	J	Y	S	E	S	A
E	M	P	U	R	I	E	S	D	F
D	F	G	E	R	D	O	E	A	E
R	O	S	S	E	L	L	O	D	S